

Innspill til Inntektsutvalget

- Innspill fra Ansgar Heyerdahl-Simonsen
 - Bakgrunn
 - Utdannelse cand.real, samt bedriftsøkonom
 - Overtok gårdsbruk med korndrift 1992
 - Bygget kyllinghus 2001
 - Generasjonsskifte til eldste sønn 2012
 - Nytt fjøs bygget for melkeproduksjon med 500 tonn kvote i 2013
 - Jeg har jobbet fulltid som IT- prosjektleder ved siden av gården hele tiden
 - Har alltid ført eget regnskap, og fører nå gårdsregnskapet for min sønn

Oppsummering - Innspill til Inntektsutvalget

Måling av inntekt i landbruket

- Viktig å få reelle og representative tall for inntekt og for kapital som er bundet i referansebruk
 - Få riktig timeforbruk
 - Viktig å kartlegge kapital bundet opp i maskinpark, driftsbygninger, melkekvote, besetning
 - Avkastning på denne kapitalen må beregnes i sær

Oppsummering - Innspill til Inntektsutvalget

- Situasjonen i landbruket er svært alvorlig og det haster med å tette inntektsgapet til andre grupper
- Tiltak for å få lønnsomhet for landbruket
 - Melkepris og kjøttpris til produsent må økes
 - Bedre tollvern
 - Målrettet tilskudd må økes

Prisutvikling - Innspill til Inntektsutvalget

- Endring fra 2015 -2020
 - Økning i konsumprisindeks 12,2%
 - Økning gjennomsnittsinntekt i Norge
 - 516 000 – 587 600 (kr. 71 600, 13,9%)
 - Økning pris meieriprodukter til forbruker
 - Fersk helmelk 10,7%
 - Fersk lettmelk 14,8%
 - Andre meieriprodukter 6,3%

Prisutvikling - Innspill til Inntektsutvalget

Prisutvikling 2015-2020 og konsekvenser for et melkebruk med 500 tonn melkekvote (2,8 årsverk)

	Endring i prosent	Endring i kr
Basispris melk fratrukket omsetningsavgift	-5,6 %	-120 000
Kraftôr	6,9 %	55 000
Diesel	38,3 %	40 000
Flis (strømateriale)	10,1 %	16 000
Timepris landbruksmekaniker Felleskjøpet	16,7 %	
Elektrikker	17,0 %	
Rørlegger	15,2 %	
Tilskudd	11,5 %	73 000
Endring i inntekt		-158 000

Prisutvikling - Innspill til Inntektsutvalget

- Prisutvikling 2015-2020 og konsekvenser for et melkebruk med 500 tonn melkekvote
 - Har tatt med noen innsatsfaktorer fra virkelig regnskap
 - I tillegg kommer økte kostander for vedlikehold av traktorer, maskiner, redskap, teknisk utstyr, vedlikehold bygg etc. Diesel ble kjøpt på et ugunstig tidspunkt i 2020, men uansett indikerer dette en stor prisoppgang
 - I tillegg har det vært stor prisoppgang for traktorer, redskap, maskiner, etc.
 - Nedgang i inntekt er sannsynligvis > 200.000 kr.
 - Bondelaget mener at inntekten har gått ned med ca. kr. 50 000 pr. årsverk. Dvs. 50 000 kr. x 2,8 årsverk = 140.000 kr.

Inntektsutvikling - Innspill til Inntektsutvalget

- I følge bondelaget har et melkebruk med 500 tonn kvote en inntekt i 2020 på ca. 369 000 kr. pr. årsverk. Totalt 369 000 x ca. 2,8 årsverk = 1 033 000kr
- Mange klarer ikke å kjenne seg igjen i disse tallene
 - Situasjonen er betydelig mye verre enn disse tallene viser
 - Spesielt for produsenter med nybygg er reell inntekt betydelig lavere

Inntektsutvikling - Innspill til Inntektsutvalget

- Mener tallmateriale fra bondelaget har følgende svakheter
 - For lave vedlikeholdsutgifter
 - Nyere kufjøs har store årlige vedlikeholdsutgifter som serviceavgift melkerobot, utskifting av kniver til fôrblander etc. Dette er årlige utgifter. I tillegg kommer det vedlikehold på alt annet teknisk utstyr. Det er mye teknisk utstyr som trenger omfattende og hyppig vedlikehold
 - For lave bokførte saldoer på bygninger, teknisk utstyr og maskiner
 - Dette fører til for lave avskrivninger. I tillegg er det ikke fulle avskrivninger i.f.t. saldo
 - Virker som tallmaterialet baserer seg på fjøs av eldre dato med færre tekniske installasjoner
 - På grunn av lav inntekt i landbruket benyttes det generelt ikke fulle avskrivninger da dette ikke har gir noen skattemessig fordel

Inntektsutvikling - Innspill til Inntektsutvalget

- Tallmateriale viser at en melkeprodusent med 500 tonn kvote har fra 2015-2020 fått redusert inntekt pr. årsverk med minimum 50 000 kr (sannsynligvis mer; ca. 70 000 kr)
- I samme periode har det i Norge vært en økning i gjennomsnittsinntekt på kr. 71 600. Dvs. at en melkeprodusent har hatt en nedgang på mer enn 120 000 kr. pr. årsverk i forhold til resten av samfunnet
- Vi ser også at andre ledd i næringskjeden etter produsent har klart å øke sine priser, mens melkeprodusent ikke har fått noen prisoppgang, selv om kostnadene har økt. Dvs. utsalgspris på meieriprodukter i butikk har økt, mens dekningsbidraget til produsent har gått ned

Investeringer – Innspill til Inntektsutvalget

- Landbruk er svært kapitalkrevende
 - Eksempel på investering i nytt melkekufjøs i 2013, se vedlagt Excel-ark
 - Ca. 20 millioner inklusive kjøp av melkekvote og dyrekapital. Har regnet snittpris på kjøp av melkekvote til 10 kr/liter. I dag er melkepris på kjøp av kvote langt høyere enn dette. Mange har noe melkekvote og dyr fra før. Men det viser uansett hvor stor kapital som er bundet opp bare i driftsbygning, melkekvote og besetning
 - Et regnestykke for å sette opp hva som trengs av maskinpark utover selve kufjøset, se vedlagt regneark:
 - Oversikt over kostnader for dette for nytt utstyr med 2021 priser er ca. 10 mill. kroner
 - Priser på gjødselutstyr er innhentet fra Agromiljø, samtlige andre priser er innhentet fra Felleskjøpet
 - De fleste investerer selvfølgelig dette over tid, men det viser likevel at det er meget stort kapitalbehov. Uansett må maskinpark fornyes over tid. Da må det være lønnsomhet i landbruket, slik at dette er mulig

Investeringer – Innspill til Inntektsutvalget

- Totalt viser dette at investeringer i landbruket er enormt stort pr. gårdsbruk
 - Det er svært viktig at man får nødvendig avkastning på den kapitalen som er bundet opp
 - Fordi lønnsomheten er så lav som den er, og investeringen så store, forklarer dette at de aller fleste ikke har fulle avskrivninger i regnskapet
 - Nåværende inntekt i landbruket som skulle vært inntekt og avkastning til kapital er ikke engang nok til en anstendig inntekt. Da er det ingenting igjen til avkastning på kapital
 - Dette er katastrofalt. Over tid blir det ikke noe midler til å foreta nødvendige oppgraderinger av maskiner, redskap, tekniske installasjoner, nødvendig vedlikehold av bygninger etc.

Virkemidler, konsekvens og salg/konsum - Innspill til Inntektsutvalget

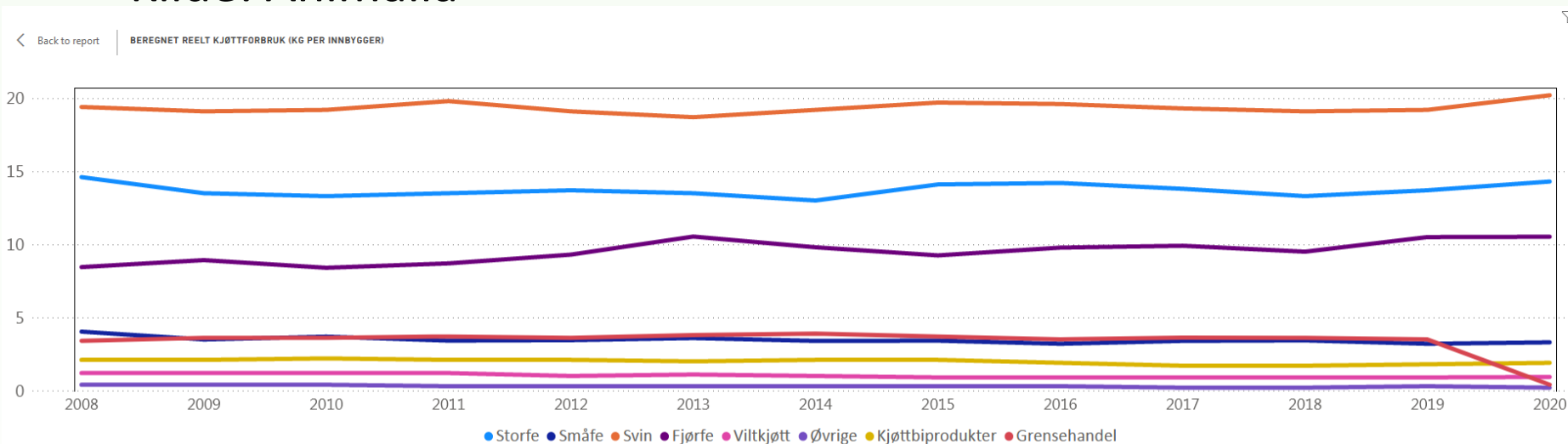
- Virkemidler for å øke inntekt for melkeprodusenter og kjøttprodusenter
 - Øke avregningspris på melk og kjøtt til produsent
 - Krever bedre tollvern
 - Bedre tollvern
 - Bruk av handlingsrommet. Gå over til prosenttoll i stedet for kronetoll, der dette er mulig
 - Øke tilskudd

Virkemidler, konsekvens og salg/konsum - Innspill til Inntektsutvalget

- Konsekvens ved å øke avregningspris på melk til produsent
 - Ved å øke pris på 3 kr (+15% mva.) pr. liter melk til produsent (Krever bedre tollvern)
 - Totalt produsert melk i Norge: ca. 1 500 000 tonn
 - Antall innbygger i Norge: 5 402 171
 - Ved å ta ut alt i økt pris til kun forbrukermarkedet
 - $278 \text{ liter pr. innbygger} \times 3 \text{ kr} \times 1,15 \text{ (mva.)} = 959 \text{ kr. pr. innbygger}$
 - Forutsetter at ledd etter produsent øker påslag med samme beløp og ikke en prosentvis økning
 - Økning i pris må fordeles pr. meieriprodukt slik at f.eks. Tine opprettholder sin avanse i kroner
 - I tillegg kommer noe kostander for økt toll

Virkemidler, konsekvens og salg/konsum - Innspill til Inntektsutvalget

- Beregnet reelt kjøttforbruk i kg pr. innbygger 2008-2020.
Kilde: Animalia

År	Storfe	Småfe	Svin	Fjørfe	Viltkjøtt	Øvrige	Kjøttbiprodukter	Grensehandel
2008	14.6	4.0	19.4	8.4	1.2	0.4	2.1	3.4
2009	13.5	3.5	19.1	8.9	1.2	0.4	2.1	3.6
2010	13.3	3.7	19.2	8.4	1.2	0.4	2.2	3.6
2011	13.5	3.4	19.8	8.7	1.2	0.3	2.1	3.7
2012	13.7	3.4	19.1	9.3	1.0	0.3	2.1	3.6
2013	13.5	3.6	18.7	10.5	1.1	0.3	2.0	3.8
2014	13.0	3.4	19.2	9.8	1.0	0.3	2.1	3.9
2015	14.1	3.4	19.7	9.2	0.9	0.3	2.1	3.7
2016	14.2	3.2	19.6	9.8	0.9	0.3	1.9	3.5
2017	13.8	3.4	19.3	9.9	0.9	0.2	1.7	3.6
2018	13.3	3.4	19.1	9.5	0.9	0.2	1.7	3.6
2019	13.7	3.2	19.2	10.5	0.9	0.3	1.8	3.5
2020	14.3	3.3	20.2	10.5	0.9	0.2	1.9	0.4

Virkemidler, konsekvens og salg/konsum - Innspill til Inntektsutvalget

Konsekvens ved å øke avregningspris på kjøtt til produsent

- Beregnet reelt kjøttforbruk i 2020 er ca. 50 kg pr. innbygger. Omregnet til engrosforbruk utgjør dette ca. 75 kg kjøtt pr. innbygger i 2020
- Vi ser her at det bør være rom for en markant økning i avregningsprisen
- Ved f.eks. å øke utsalgspris med hele 10 kr. inkl. mva. utgjør dette kun ca. kr. 750 pr. innbygger pr. år.
- Forutsetter sterkt tollvern og at økning i kjøttpris går uavkortet til produsent
- Forutsetter at ledd etter produsent øker påslag med samme beløp og ikke en prosentvis økning

Virkemidler, konsekvens og salg/konsum - Innspill til Inntektsutvalget

- Økning i melkepris og kjøttpris til produsent gir lite utslag for forbrukerne
 - Norge er et av landene som det kreves færrest timer for å fylle en handlekurv
 - I følge SSB er matbudsjettet for norske husholdninger på ca. 11%. Samtidig er ikke dette større enn budsjettposten for kultur og fritid
 - Vi ser her at en markant økning i avregning på både melk og kjøtt gir en beskjeden økning pr. innbygger

Virkemidler, konsekvens og salg/konsum - Innspill til Inntektsutvalget

- Salg i 2020. Kilde melk.no
 - Tall er i hele tusen liter/kilo

Norsk melk	436.905	+ 2,0 %
Melk inkl. import	442.565	+ 1,7 %
Norsk ost	91.309	+ 8,0 %
Ost inkl. import	109.259	+ 8,4 %
Norsk yoghurt	51.932	+ 4,9 %
Yoghurt totalt	58.046	+ 4,4 %
Rømme	20.723	+ 5,6 %
Fløte	30.806	+ 2,6 %
Norsk smør	19.821	+ 3,0 %
Smør inkl. import	20.319	+ 3,9 %

Virkemidler, konsekvens og salg/konsum - Innspill til Inntektsutvalget

- Fri tollkvote ost: 8 400 kg
- Import ost 2020 utover tollkvote: ca. 10 000 kg
- Osteimport øker mer i % enn økningen i % av totalt osteforbruk
 - Dette er svært urovekkende
- Produksjonsandel av produsert melk for Tine
 - Drikkemelk: 30%
 - Osteproduksjon forbrukermarked: 40%
 - Osteproduksjon industri: 10%
 - Andre: 20%

Virkemidler, konsekvens og salg/konsum - Innspill til Inntektsutvalget

- Konsekvenser ved å øke inntekt til melk- og kjøttprodusenter ved kun bruk av tilskudd
 - Ved å øke tilskudd med 3 kr. pr. liter produsert melk
 - Kostnader økte tilskudd: ca. 1 500 000 tonn x 3 kr. = ca. 4,5 milliarder kr
 - Tilsvarende regnestykke må også foreligge for kjøtt
 - Dvs. totalt kg kjøttforbruk i Norge multiplisert med kronetillegg til produsent
 - 50 kg x 5,4 mill. innbyggere x 10kr /1,15 (mva.) = ca. 2,35 milliarder kr
 - Ved å ikke øke pris i markedet må dette fullfinansieres med statlige overføringer
 - Det gir et uheldig bilde av landbruksnæringen hvis forbruker opplever at norske bønder i stor grad har "sugerør inn i den norske statskasse"
 - Det bør vektas mellom avregningspris og statlige overføringer

Politiske linjer - Innspill til Inntektsutvalget

- Regjeringen har uttalt at inntektsgapet til andre grupper skal tettes og selvforsyning skal opp på 50%
 - Sandra Borch uttaler til Nationen 23.10.21
 - *«Bønder må få bedre betalt for å jobbe både døgnet rundt og sesongen rundt uten særlig ferie»*
 - Sandra Borch uttaler til Nationen 31.10.21 samt bondebladet
 - *«Det skulle bare mangle at verdens rikeste land ikke skulle klare å ta seg råd til å produsere mat»*
 - *«At vi må vente på ekspertutvalgets utredning, skal ikke være til hinder for å levere et godt oppgjør til våren»*

Politiske linjer - Innspill til Inntektsutvalget

- Det som loves er bra, men man må være villig til å innse at for å oppnå dette kreves meget høye beløp.
- Situasjonen er særdeles kritisk. Det haster med å få økt inntekt til bønder
 - Mange er utrolig slitne etter bokstavelig talt å jobbe døgnet rundt og utføre flere årsverk alene og eller med evt. ulønnet hjelp fra familie
 - Det er manglende økonomi til faste ansettelse i forhold til antall årsverk

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

Måling av inntekt i landbruket

- Viktig å få reelle og representative tall for inntekt og for kapital som er bundet i referansebruk
 - Få med produsenter med samtlige størrelser og produksjoner og i alle deler av landet
 - Svært viktig å få med produsenter som har relativt nye bygg som eget referansebruk
 - Generelt kan ikke alder på driftsbygninger være for gamle f.eks. ikke eldre enn 20 år
 - Aktivt landbruk som imøtekommer krav og regelverk med tanke på mattrygghet, dyrevelferd, HMS, KSL, EL-sikkerhet etc. krever kontinuerlige oppgraderinger og fornyelser
 - Mange har lave avskrivninger i.f.t. saldo. Her bør man må få tall på hva fulle avskrivninger hadde gitt

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

Måling av inntekt i landbruket

- Få riktig timeforbruk
 - Her kan det være mange timer fra ulønnet familie som ikke kommer med
 - Timer ifm. beredskap/overvåkning må kartlegges (venter kalving på netter, etc.)
- Viktig å kartlegge kapital bundet opp i maskinpark, driftsbygninger, melkekvote, besetning
 - Avkastning på denne kapitalen må beregnes i sær
 - Viktig å kartlegge kapital for samtlige størrelser og produksjoner
 - Et melkebruk binder opp mer kapital pr. årsverk enn en f.eks. en kornprodusent

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

Tiltak Tine og Nortura kan gjøre

- Det må være rom for å øke melkepris og kjøttpris til produsentene
 - Matvarepriser i verden har steget med 30% siste året
 - Pris på meieriprodukter til forbruker har økt med 19,1%, kjøtt har økt med 17,6%
 - Transportkostnader i verden har steget kraftig
 - Bondens andel av butikkpris er lavere i Norge enn i andre land

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

Tiltak myndighetene kan gjøre

- Særdeles viktig å få bedre tollvern
 - Bruk av prosenttoll og ikke kronetoll der dette vil gi et bedre tollvern
 - I Stortingets innstilling om tilslutning til WTO-avtalen heter det at «*i hvert enkelt tilfelle er det den tollsats som gir det høyeste tollbeløp ved innførsel som skal benyttes*».
- Redusere/fjerne avgifter til landbruket
 - På produkter som produsentene ikke har mulighet for å redusere
 - Diesel, strøm, gass, importert fôr etc.
- Sørge for at alle statlige instanser kjøper kun norskprodusert mat der dette finnes
 - Forsvaret, Svalbard, Offshore, Storting, etc.
- Sørge for at matkjedene forstår at de har en samfunnsoppgave dersom Norge skal oppnå 50% selvforsyning
 - Nå presser matkjedene innkjøpsprisene så kraftig at norsk landbruk ikke er økonomisk bærekraftig

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

Tiltak bondeorganisasjonene kan gjøre

- Viktig å kreve full kompensasjon for økte utgifter. Kraftig økning spesielt siste året (gjødsel, vedlikehold, strøm, diesel, fôr etc.)
 - Et moderne dyrefjøs og spesielt melkefjøs er svært energikrevende
- I tillegg er det viktig å kreve et snarlig løft av inntekten for å starte på å tette gapet til andre grupper

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

Inntekt i landbruket bør være høyere enn gjennomsnitt for Norge, spesielt for husdyrprodusenter

- Meget krevende og ansvarsfull jobb
- Ugunstig arbeidstid. Jobber kvelder, netter, helger, helligdager
 - Andre grupper har tillegg for dette
- Beredskap 24/7 - 365 dager i året
 - Andre grupper har tillegg for dette
- Avkastning på kapital
 - Dette er risikokapital og avkastning bør være deretter
- Et årsverk i industri utgjør 1750 timer
- Et årsverk i landbruket utgjør 1845 timer, disse bør likestilles

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

- En melkeprodusent har betydelig lavere inntekt enn andre grupper
- Dessuten er landbruk og spesielt produksjon av melk og andre husdyr ekstremt kapitalkrevende
- I tillegg har man løpende forskuttering av utgifter (gjødsel, såkorn, fôr, kjøp/oppfôring av dyr etc.) før man får inntekter
- I tillegg utbetales produksjonstilskudd februar året etter produksjonen

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

.Landbruk i Norge koster mer enn i andre land pga.

- Klimatiske forhold
- Geografiske forhold
 - Prosentvis lite dyrbart areal
 - Stor avstand mellom produksjonseenheter
 - små enheter kan være fordelaktig med tanke på smittevern og matsikkerhet, men fører til økte kostnader i forbindelse med inn- og uttransport og generell volumproduksjon
- Kostnadsnivå
 - Høykostland

Dette må politikere ta inn over seg

- Den delen av nødvendig inntekt som ikke kan tas ut i markedet må dekkes med tilskudd

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

- Økning av inntekt vil generelt føre til
 - De fleste bønder vil ansette flere for å redusere egen arbeidsmengde
 - Det vil bli økte investeringer i form av nødvendige oppgraderinger og vedlikehold av maskiner, redskaper, driftsbygninger, etc.
- For å øke selvforsyningsgrad fra 36% til 50% er det helt nødvendig med økt lønnsomhet i landbruket
- Dette fører til økt verdiskapning og økt sysselsetting

Drøftinger - Innspill til Inntektsutvalget

Landbruket utfører svært viktige samfunnsoppgaver

- Matberedskap
- Kulturlandskap
- Levende bygder
 - Landbruket holder liv i svært mange andre næringer
- Når verdens befolkning øker trengs det å produsere mer mat
 - Det bør være ethvert land sitt ansvar å produsere mest mulig mat på tilgjengelig ressursgrunnlag

Oppsummering - Innspill til Inntektsutvalget

Måling av inntekt i landbruket

- Viktig å få reelle og representative tall for inntekt og for kapital som er bundet i referansebruk
 - Få riktig timeforbruk
 - Viktig å kartlegge kapital bundet opp i maskinpark, driftsbygninger, melkekvote, besetning
 - Avkastning på denne kapitalen må beregnes i sær

Oppsummering - Innspill til Inntektsutvalget

- Situasjonen i landbruket er svært alvorlig og det haster med å tette inntektsgapet til andre grupper
- Tiltak for å få lønnsomhet for landbruket
 - Melkepris og kjøttpris til produsent må økes
 - Bedre tollvern
 - Målrettet tilskudd må økes

Investeringer melkebruk

Kufjøs med inventar, dyr og melkevote 2018

Bygning kufjøs

Inventar kufjøs

Melkevote

Dyrekapital

Sum

Andre nødvendige investeringer med nåværende kostnadsnivå 2021

Traktorer

Plog

Harv

Såmaskin

Trommel

Kunstgjødselspreder

Åkersprøyte

Rundballepresse

Slåmaskiner (Butterfly)

Samlerive

Runballehenger

Gjødselutstyr for husdyrgjødsel

Gjødselmikser til gjødselkom

Andre småredskap og verktøy etc.

Sum

Beløp i kr.

6 500 000

6 500 000

5 000 000

2 000 000

20 000 000

5 000 000

250 000

300 000

530 000

170 000

60 000

270 000

900 000

650 000

230 000

350 000

750 000

330 000

200 000

9 990 000

Betongelementer, tretakstoler, takplater, vinduer, dører, grunnarbeider inkl. gjødselko
Melerobot, utfôringsanlegg, bingeskiller med madrasser, tekniske installasjoner og rør
10 kr x 500 000 l

70 kuer a kr. 20 000 + 70 andre storfe (kalver og ungdyr) a kr. 10 000 = ca. 2 000 000

Behov 3 traktorer i ulike effektklasser med og uten lesseapparat og frontløft/PTO

Komplett slepeslangeanlegg med stripespreder

m

egger etc.